

Ивана С. Стаменковић¹
Универзитет у Нишу, Филозофски факултет,
Департман за комуникаологију и новинарство
Ниш (Србија)

316.774:314.151.3-054.7
070:174

Оригинални научни рад

Примљен 20/05/2024

Измењен 10/06/2024

Измењен 05/09/2024

Прихваћен 07/09/2024

doi: [10.5937/socpreg58-51132](https://doi.org/10.5937/socpreg58-51132)

РЕЛИГИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ МЕДИЈСКОГ ИЗВЕШТАВАЊА О МИГРАНТИМА – КОМПАРАЦИЈА НОВИНАРСКЕ И ЧИТАЛАЧКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ²

Сажетак: Имајући у виду да су медијски наративи о мигрантима прожети политичким, економским и религијским факторима, циљ анализе је идентификовати и упоредити обрасце извештавања о мигрантској кризи са обрасцима коментарисања читалаца, како би се утврдило да ли постоје разлике између ових наратива у погледу начина дескрипције и реферисања на мигранте са посебним фокусом на присуство религијских елемената. Узорак за анализу образаца извештавања медија о мигрантској кризи чине новинарски текстови онлајн издања дневних новина *Полиџика* и *Курир*. Узорак чине и пратећи текстови коментара читалаца, уз новинарски текст о мигрантској кризи и мигрантима, који су објављивани током 2015. и 2017. године. Истраживањем је утврђено да постоји статистички значајна разлика између образаца извештавања новинара и образаца коментарисања читалаца у односу на неколико референтних димензија (Stamenković, 2021). Међу њима се посебно истиче категорија Другости, са наглашеним религијским елементима, као и негативно одређење миграната као агресивне, милитантне и освајачке групе.

Кључне речи: медији, мигранти, религијски елементи, ислам, страх

УВОД

Миграције су важно обележје савременог друштва које, умрежено на глобалном нивоу, све мање препознаје било какве границе – националне, политичке, економске, културне. Трансрегионални карактер миграцијских кретања значајно

¹ ivana.stamenkovic@filfak.ni.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0003-3612-1659>

² Истраживање и одређени теоријски сегменти чланка проистекли су из докторске дисертације „Мигрантска криза у јавном дискурсу Србије: информативни веб сајтови и коментари корисника“ коју је Ивана Стаменковић одбранила 2021. године на Факултету политичких наука Универзитета у Београду. Линк: <https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/18738>

мења демографску структуру становништва и изазива потребу за преиспитивањем националних култура и идентитета (Stamenković, 2021, str. 1), као и односа с „Другим“ (Ђорђевић, 2009; Мојси, 2012; Todorov, 2010; Bauman, 2018). „Емоције су овладале светом и преузеле доминацију над глобалним друштвеним и политичким кретањима“ (Stamenković, 2021, str. 43), а њихово распламсавање узроковано је глобализацијом, која индукује несигурност и активира питање идентитета и поверења. Негативне емоције и необуздане страсти често могу изазвати мржњу према народима, религијама и етничким групама (Мојси, 2012). Дошло је и до редефинисања политичке и економске сфере и стварања другачијег друштвеног амбијента у којем је Други све мање добродошао. О томе сведоче и анализе јавног дискурса развијених европских држава које показују да се генерише тзв. политика страха, коју инструментализује десничарски популизам (Wodak, 2015). Фокусирање пажње шире јавности, истраживача и политичара на религијски фактор миграција разумљиво је из више разлога. Неки од њих се могу довести у везу са развојем информационе технологије и електронских медија комуникације, којима се служе мигранти, са умножавањем садржаја и услуга прилагођених њиховим потребама, као и са развојем покрета и организација које заступају интересе миграната и активно делују у јавним сферама многих друштава. Истовремено, интензивирани су критички и непријатељски одговори домицилног становништва, чак и на скромније верске активности миграната, поготово у секуларизованим друштвеним срединама (Beckford, 2019, str. 16–18).

Мигрантска криза је добила значајно место у агенди већине медија транзитних и земаља домаћина (Stamenković, 2021), поготово током друге половине 2015. године. У јеку кризе, долази до хиперпродукције медијских текстова који покрећу различите емоционалне реакције, страхове, узнемиреност, бес, забринутост и дилеме грађана, видљиве у коментарима читалаца.

ДРУГИ У МЕДИЈСКИМ РЕПРЕЗЕНТАЦИЈАМА И РЕЛИГИЈСКИ АСПЕКТИ МИГРАЦИЈА

Репрезентације се обично доводе у везу са сложеним и динамичним процесима изградње идентитета, производње и потрошње, поготово са медијском продукцијом (Stamenković, 2021; Hall, 1997). Дискурс о Другом често се темељи на стереотипима и утиче на стварање предрасуда. Стереотипима се успоставља разлика између нормалног и патолошког, прихватљивог и неприхватљивог, припадајућих и неприпадајућих, Нас и Њих. У јавном дискурсу, други су конструисани као друштвено немоћни, подређени, маргинализовани и зависни (Hall, 1997, str. 258–259). Други је потребан за стварање идентитета, као извор разлике на основу којег се утврђују границе између Нас и Њих (Stamenković, 2021, str. 44). Вамик Волкан (Vamik Volkan) користи метафору великог шатора како би објаснио механизам настанка колективног идентитета. Негативних слика, осећања и ставова о себи, припадници групе ослобађају се „бацајући“ те садржаје на платно шатора друге велике групе, где платно симболизује психолошку границу идентитета велике групе (Volkan, 2017, str. 119). Други може да изазове страх, анксиозност и мржњу, али може да буде и фактор друштвеног обогаћивања

и ширења граница властите реалности (Ђорђевић, 2009, стр. 355). Бауман сматра да криза идентитета има двојак узрок: културни плурализам и доживљај нестабилности колективног идентитета, као и друштвену и економску нестабилност узроковану тржиштем рада (Bauman, 2017).

Религијска димензија идентитета постаје све важнија тачка сукоба између различитих култура. С обзиром на то да је највећи број миграната исламске вероисповести, страх Европљана поприма димензију религијског анимозитета усмереног на муслимане који долазе (Јовановић-Ајзенхамер & Ајзенхамер, 2017). Колективни идентитет, национални, етнички или верски, гради се у интеракцијама са људима који припадају заједници, али и посредством интеракција са Другима и другачијима. На основу тих искустава успостављају се друштвене границе, као предуслов, а не последица интеграције (Neumann, 2011, стр. 55). Други је неопходан за формирање сопства једне заједнице. Међутим, производња Другости може служити јачању друштвене кохезије, али и бити средство прикривања значајних друштвених проблема (Bauman, 2017). У том случају, Други је значајно различит од Нас и нашег идентитета, он представља претњу нашем опстанку, културном и верском идентитету, економији, безбедности и стилу живота. То је мигрант муслиман, претворен у терористу, екстремисту и радикалног исламисту (Јовановић-Ајзенхамер & Ајзенхамер, 2017). Да би осигурали уверљивост радикализованог политичког дискурса и нужност увођења безбедносне перспективе, његови се носиоци служе унификацијом мигрантске разноликости, односно нивелисањем различитости етничког, религијског или класног састава миграната који проналазе своје уточиште у земљама Западне Европе (Јовановић-Ајзенхамер & Ајзенхамер, 2017).

Хиперпродукција садржаја о мигрантској кризи, надахнута исламофобичним тоновима, типична за другу половину 2015. године, утицала је на јачање антимуслиманског расположења Европљана, као и на уверење да ће ислам завладати Европом и неповратно променити свакодневни живот „староседелаца“. У онлајн издањима листа *Курир* велики простор добио је мађарски премијер Виктор Орбан (Viktor Orbán), који је отворено исказивао антиимигрантске и антиисламске ставове. Својим изјавама да Мађари морају да чувају хришћанску традицију, будући да „долазак миграната угрожава темеље европског друштва и културе“ (Stamenković, 2021, стр. 228), а расподела миграната иде руку подруку са ширењем тероризма у Европи, Орбан је снажно обликовао дискурс о мигрантској кризи и освојио наклоност великог дела домаће јавности. Анализе медијског дискурса у Европи показале су да су водећи медији доследно извештавали на стереотипан, хомогенизујућ и дехуманизујућ начин о мигрантима и избеглицама (Stamenković, 2021, стр. 44; Hemmelmann & Wegner, 2017; Bruno, 2016; Berry et al., 2015; Martinez Lirola, 2014). Осим што су представљени као економска, безбедносна и културолошка претња, мигранти, избеглице и азиланти често су и инструментализовани с циљем постизања политичке превласти у јавном дискурсу, поготово у Великој Британији (Wodak, 2001; Baker et al., 2008, Khosravi Nik, 2010). Истраживања медијске репрезентације мигрантске кризе, спроведена у Србији, показала су да у штампаним медијима постоји изражена поларизација и тенденција да се у квалитетној и озбиљној штампи мигрантима приступа на хумани начин, наглашавајући потребу за бригом о другима и поштовањем њихових основних

права (Jevtović & Bajić, 2018a). „С друге стране, таблоиди, ослањањем на проверене сензационалистичке моделе успешне продаје“ (Stamenković, 2021, str. 136), индукују страх, несигурност и непријатељство грађана Србије према мигрантима (Perović, 2016), а потоње репрезентују као потенцијалне цихадисте, чији је циљ исламизација Европе (Stamenković, 2021; Jevtović & Bajić, 2018a; Jevtović & Bajić, 2017; Jevtović & Bajić, 2016). Овакве медијске слике допринеле су преусмеравању дискурса о кризи са хуманитарног аспекта ка безбедносном аспекту (Jevtović & Bajić, 2022), уз средишњу идеју да су мигранти и мигранткиње претња по личну безбедност и здравље, али и административни терет (Krstić, 2022, str. 218). Идеја о настанку „Евроарабије“ (Moisi, 2012, str. 123) формирана је на преувеличаном страху и убеђењу Европљана да ће исламски свет, у демографском и религиозном смислу, преплавити Европу.

МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА

Новинарски текстови о мигрантској кризи и коментари читалаца тих текстова анализирани су применом квантитативне и квалитативне анализе садржаја. Циљ анализе је идентификовати и упоредити обрасце новинарског извештавања о мигрантској кризи са обрасцима коментарисања читалаца, како би се утврдило да ли постоје разлике између ових наратива у погледу начина реферисања на мигранте са посебним фокусом на присуство религијских елемената. Узорком су обухваћени текстови новинара, као и коментари читалаца, објављени у онлајн издањима дневних новина *Полиџика* и *Курир* током 2015. и 2017. године. Параметри на основу којих су изабрани дневни листови у узорку су форматско одређење (квалитетна/озбиљна штампа насупротив таблоидној штампи), уређивачка концепција, као и тираж. Истраживање агенције Рисирч Солушн (Research Solution), реализовано јула 2015. године, показало је да *Курир* има 121.058 читалаца. С друге стране, *Полиџика* је лист са најдужом традицијом (од 1904. године) и, с обзиром на то да је афирмисан као квалитетан, озбиљан дневни лист, са потенцијалом успостављања противтеже доминантном тренду таблоидизације дневне штампе у Србији, део је медијских истраживања. Према истраживању поменуте агенције, параметри показују да је читаност *Полиџике* износила 62.008 читалаца у истраживачком периоду. У оквиру тог периода селектован је сваки понедељак, тако да су анализирана 104 онлајн издања дневних новина. Текстови из узорка прикупљени су посредством дигиталних архива на сајтовима традиционалних медија или посредством претраживача вести.рс (<https://www.vesti.rs/>). Јединица анализе садржаја је новинарски текст и текст коментара читалаца који се односе на мигрантску кризу и мигранте. Истраживачки период изабран је због интензивирања миграцијских кретања кроз Србију и друге европске земље у 2015. години, са намером да се, укључивши и 2017. годину, добије комплетна слика о обрасцима медијске репрезентације мигрантске кризе, али и да се стекне увид у то да ли се и како ова пракса мења, као и пракса коментарисања ових текстова међу читаоцима (Stamenković, 2021, str. 11–12). Сваки текст у узорку задовољава постављени критеријум да тема мигрантске кризе буде примарна тема новинарског текста. Текстови новинара и читалаца анализирани су на основу већег броја референтних категорија, како би се обухватиле све могуће категорије дескрипције миграната. За анализу је коришћен програм Мајкрософт ексел

(Microsoft excel), а поређење је реализовано коришћењем одговарајућих функција: пивот табеле – за добијање квантитативних података према задатим категоријама; хиквадрат тест (Chi-squared test) – за тестирање разлике у учесталости појединих категорија у текстовима новинара и коментаторским текстовима и зедтест пропорције независних узорака (Z test) – за тестирање разлике између новинарских и текстова читалаца у појединачним категоријама уз примењену Бонферони корекцију (Bonferroni correction) (Stamenković, 2021, str. 140).

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Анализирано је укупно 110 текстова у *Полиџици* и 357 текстова у *Куриру*, док је број коментара читалаца 868 у *Полиџици* и 1.982 у *Куриру*.

Графикон 1 показује да је у 2015. години највећи проценат текстова објављен на сајту *Полиџике* током септембра (26,39% од укупног броја текстова за ту годину). У 2017. години 15,79% од укупног броја текстова објављено је током јула, а број текстова опада касније током године (Stamenković, 2021, str. 141).

Графикон 2 садржи податак да је онлајн редакција *Курира* објавила највећи проценат текстова током септембра 2015 (32,99%), а најмање током јануара (0,68% од укупног броја текстова објављених у тој години). Највећи проценат текстова о мигрантској кризи у 2017. години објављен је током марта (14,29%), док у новембру није било текстова посвећених миграцијама (Stamenković, 2021, str. 141).

Табела 1 информисхе да највећи број коментара у укупном узорку *Полиџике* и *Курира* припада текстовима који су објављени током августа 2015. године (26,46%). У *Куриру* је највећи проценат коментара објављен током августа 2015. године у 2015. години (34,21% од укупног броја коментара за 2015. годину), док је у *Полиџици* највише коментара креирано у септембру (44,94%). У фебруару 2017. године, *Курир* је објавио текстове који су највише коментарисани (63,51%), а *Полиџика* у јулу исте године бележи највећу коментарисаност текстова о мигрантској кризи (20,41%) (Stamenković, 2021, str. 183).

Текст са највећим бројем коментара у *Куриру* носи наднаслов „Расуло на аутобуској станици” и наслов „(КУРИР ТВ) ОВО НИЈЕ ПОСАО ЗА ПОЛИЦИЈУ: Пронађите место за емигранте који кампују у центру Београда” објављен је на сајту *Курира* 20. јула 2015. године. Сензационалистички наслов имао је функцију удице за публику, о чему сведочи и 164 коментара читалаца. У највећем броју коментара читалаца, мигранти су представљени као Други (*Они*), као непријатељски настројене групе, као претња по културни и религијски идентитет, безбедност, јавно здравље (*исламисти, војно сјособни, колонисти, сјока, лојови, дезертери, људи који су најравили рујло и смејлишије, бучни, дију се, йраве хаос, йрљају йрад, зајађују, омејају грује, криминалци, насилни*), као људи нарушеног здравља и изманипулисане групе (*јадници, најаћени, изманипулисани, йреморени од муке и дујо йујја у неизвесно*) (Stamenković, 2021, str. 185)³.

³ Међу коментарима који су добили највише препорука („лајкова”) сврставају се следећи: „сашацг: Ма у Паризу, Лондону или Берлину би их сигурно пустили да се излежавају у центру града...” (220 плусева, као вид пружања подршке изреченом ставу).

Текст који је добио највећи број коментара у *Полицији* носи наслов „ЕУ враћа избеглице у Србију – могуће контрамере Београда” (21. септембар 2015). У погледу дескрипције миграната, доминира негативан фокус читалаца, који новодошле перципирају као Друге и странце (9,3% текстова), док су у 16,28% текстова обележени изазивачи проблема (нпр. *проблем, изодус избејлица, вештии љумци, најезда избејлица, људи који се шеледиријовано йонашају* и слично). О њима се говори и као о *несрећним људима који су остављени на цедилу, о невољницима са Блиској истока* (11,63%). У 55,81% коментара не постоје референтни елементи (Stamenković, 2021, str. 188).

У највећем проценту новинарских текстова, мигрантима и избеглицима⁴ се додељује положај жртве (у *Полицији* 49,09%, у *Куриру* 59,66%). Одмах иза те медијске конструкције следе текстови који садржаје о мигрантима и избеглицима уређују према оквиру претње, уз наглашену религијску димензију (у *Полицији* 28,18%, и у *Куриру* 27,17%)⁵. Репрезентовање миграната и избеглица као активних друштвених учесника, као интегрисаних личности, које могу да допринесу развоју друштва својим знањима, вештинама и креативним потенцијалима, уочава се у малом проценту новинарских текстова (у *Куриру* 3,08%, у *Полицији* 2,73%). Проблематичан аспект медијске виктимизације миграната састоји се у томе што су они, упркос позитивној конотацији у новинарском извештавању, представљени као пасивни људи који немају контролу над својим животом, те се ствара уверење да су беспомоћни и зависни (Stamenković, 2021, str. 151; Milioni et al., 2015)⁶. *Курир* је објавио текстове у којима су различити субјекти исказали у већој мери негативан став према мигрантима (20,45%

⁴ Начин идентификовања људи који мигрирају са простора Блиског истока, Азије и Африке, доводи се у везу са облицима пружања помоћи према међународном праву. Према Конвенцији о избејлицама из 1951. „избејлице су особе које беже од оружаних сукоба или прогона“. Избејлице су дефинисане и заштићене у међународном праву. Конвенција о избејлицама из 1951. и пратећи Протокол из 1967. године, као и други правни акти попут Конвенције ОАУ о избејлицама из 1969. године, представљају камен темељац савремене заштите избејлица. Правни принципи које штите унети су у небројене међународне, регионалне и националне законе и праксе. Конвенција из 1951. године дефинише појам избејлица и наводи основна права које државе морају омогућити избејлицама. Један од најосновнијих принципа дефинисаних у међународном праву је забрана протеривања или враћања избејлица у ситуације у којима би њихов живот или слобода били доведени у опасност.

Мигранти бирају да оду не зато што су изложени директној претњи од прогона или смрти, већ углавном зато да би побољшали свој живот тако што ће наћи запослење, или у неким случајевима због образовања, спајања са породицом или других разлога. Ова разлика је важна за појединачне владе. Земље поступају са мигрантима у складу са сопственим имиграционим законима и процесима. Земље поступају са избејлицама у складу са нормама заштите избејлица и уточишта које су дефинисане у националном законодавству и у међународном праву”.

⁵ Неки од текстова који репрезентују мигранте као религијску претњу су и: „(ВИДЕО) УЈЕДАЈУ РУКУ КОЈА ИХ ХРАНИ: Муслимани имигранти туку Швеђане по улицама!” (наслов) (*Курир*, 21. децембар 2015); „Виктор Орбан: Мађари имају право на свој начин живота и не желе паралелно друштво” (*Курир*, 26. октобар 2015). „Сваки мигрант нас кошта осам евра дневно” (*Полицијка*, 10. август 2015). У тексту са насловом „Орбан: Прерасподела избејлица рашириће тероризам по Европи” (*Курир*, 16. новембар 2015).

⁶ Неки од наслова којима се манифестује објективизација путем тенденције виктимизације су: „Наташа Берто: ЕУ може да враћа избејлице Србији” (21. септембар 2015).

у односу на 14,57%). Ово показује да *Курир*, као утицајни припадник таблоидног медијског спектра, може у значајној мери да формира негативно мишљење јавности о мигрантима приказујући мигрантску кризу кроз негативан филтер⁷. Насупрот оваквом тону извештавања, *Полиџика* шаље другачију слику о мигрантима позитивно их описујући у 23,58% текстова, док је негативан став субјеката према мигрантима и избеглицама присутан у 11,82% текстова (Stamenković, 2021, str. 156).

У коментарима читалаца, мигранти и избеглице тумаче се као културолошка, економска и безбедносна претња. Процент таквих елемената присутан је у укупном узорку *Полиџике* са 53,33%, док је у *Куриру* 67,06% елемената који стварају слику миграната као претње. У укупном узорку коментаторских текстова, са оба информативна сајта за обе године, оквир претње предњачи са 62,72% текстова, док се у 34,69% коментара мигранти и избеглице поимају као жртве (Stamenković, 2021, str. 190–191). Упркос томе што су мигранти/избеглице сагледани кроз оквир претње у највећем проценту, према њима је неутралан став присутан у 53,12% текстова читалаца у укупном узорку за обе године⁸, док су негативан став читаоци исказали у 32,28% кориснички генерисаних текстова. Овај податак може да се објасни тиме што су читаоци одговорност за насталу кризну ситуацију приписали Сједињеним Америчким Државама и земљама Западне Европе, које нису благовремено реаговале на проблеме у подручјима захваћеним ратом. Позитиван став је присутан у свега 8,09% текстова читалаца (Stamenković, 2021, str. 192). Неутралан став читалаца може да буде мотивисан жељом да се управља утиском европске јавности о сопственој земљи, док је реалност дијаметрално другачија. Реч је заправо о пасивности и суштинској незаинтересованости да читаоци учествују у дискусији о теми мигрантске кризе.

Табела 2 показује да су мотиви мигрирања оно што највише оптерећује читаоце *Полиџике* (у 21,3% коментара полемише се о овој теми), док су, на другом месту по заступљености референци, мигранти перципирани као агресивна, непожељна гомила, сумњивих намера (18,9%). Фокус читалаца *Курира* изоштрен је према Другости новодолазећих (25,3%), који се не сматрају само странцима и другачијима. Они су поклоници другачије културне матрице, непријатељски настројени муслимани, спремни да наметну своју веру „староседеоцима“ и преобразе друштво какво данас познајемо⁹. На основу хи квадрат теста закључује се да постоје статистички зна-

⁷ „Поново хаос у Келну: Полиција спречила нове масовне сексуалне нападе” (*Курир*, 2. јануар 2017); „Чудо међу мигрантима: Сви рођени 1. јануара!” (*Курир*, 10. август 2015).

⁸ Поједини аутори, међутим, у нејасним облицима позитивног става уочавају и нешто другачије тенденције: „Познатим реторичким стереотипима: ’Немам ништа против, али...’; ’Нису сви Роми крадљивци, али...’ указује се на позитивну слику о себи (’Ми смо толерантни, али...’; ’Ми нисмо националисти, али...’), али и на скривено негативно представљање других, којим се, у ствари, потврђује стереотип који се, привидно, негира” (Stanojević, 2013, str. 40).

⁹ Међу коментарима читалаца текста који има наслов „Стигли и хамери: Орбан послао стотине нових полицајаца на границу са Србијом” (*Курир*, 14. септембар 2015) уочавају се и садржаји који се односе на културне разлике:

„Allis: У нордијским земљама се проценат силовања повећао за 30% откако су им ти људи дошли, прво траже помоћ а после траже увођење ’шеријата’ или како се зове тај муслимански закон по коме су казне каменовањем до смрти итд. ... Не поштују законе држава јер су како кажу ’сатанистичке јер нису муслиманске и само муслимански закон ће поштовати’. Кад буду

чајне разлике у заступљености референтних категорија у текстовима новинара и коментарима читалаца у онлајн издањима *Полиџике* и *Курира*. Новинари *Полиџике* и *Курира*, у већој мери него њихови читаоци, обликују своје текстове указивањем на полну и старосну структуру миграната (12,7% наспрот 4,4% у *Полиџици* и 8% наспрм 3,6% у *Куриру*), илегалност миграната (7,8% наспрм 1,1% у *Полиџици* и 14,4% наспрм 1,5% у *Куриру*) и земљу порекла (20,5% наспрм 4,7% у *Полиџици* и 16,7% наспрм 3% у *Куриру*). Читаоци *Курира* и *Полиџике* у већој мери него новинари дневне штампе, помињу мотиве миграција (21,3% наспрм 9,9% у *Полиџици*, 14,9% наспрм 9,2% у *Куриру*), учесталије употребљавају појам Другости кад описују мигранте (12,2% наспрм 7,8% у *Полиџици*, 25,3% наспрм 3,6% у *Куриру*), уз наглашено религијско опредељење миграната. Такође, читаоци чешће него новинари упућују на то да су мигранти потенцијално опасна и агресивна група, сумњивих намера, и да нису добродошли у Србију (18,9% наспрм 7,1% у *Полиџици* и 17,9% наспрм 9,1% у *Куриру*). Читаоци *Курира* иду и корак даље, те коментаришу мигранте у исламофобичном маниру чешће него новинари, описујући их као људе склоне екстремизму и тероризму (4,6% наспрм 1,7%) (Stamenković, 2021, str. 208–210).

ДИСКУСИЈА

Истраживање је показало да је усмеравање пажње читалаца условљено извештавањем медија о мигрантској кризи. О томе сведочи и повећано интересовање публике, изражено бројем коментара читалаца, које је било сразмерно простору који су медији доделили мигрантском питању. Број текстова о мигрантској кризи достигао је врхунац у другој половини 2015. године, а поготово августа и септембра када су страдања избеглица у Средоземном мору постала свакодневна појава. Такође, ова тема је добила пуну политичку пажњу и постала предмет политичке манипулације, а све учесталија неслагања чланица Европске уније, као и кретање ка националистичком становишту унела су пометњу у већ нарушене односе европских земаља (Stamenković, 2021, str. 183).

Медијско етикетање људи који мигрирају може утицати на свест грађана и на формирање позитивног или негативног става о различитим категоријама расељених лица, поготово уколико се појму *мигрант* или *избејлица* доделе вредносни епитети илегалности (нпр. *илејални мигранти*, *илејалне избејлице*). Анализа текстова објављених у *Полиџици* показала је да је појам *мигрант* знатно фреквентнији у односу на појам *избејлица* током обе године (44,67% наспрм 35,33% у 2015. години, и 56,36% наспрм 35,71% у 2017. години). Насупрот томе, текстови објављени у *Куриру* показали су тенденцију да се појам *избејлица*, као доминантан током 2015. године, замени појмом *мигрант* у 2017. години (Stamenković, 2021, str. 158). Појам којим се, најчешће, користе читаоци, коментаришући текстове о људима који мигрирају је *мигрант* (13,86% од укупног броја појмова/номинација у коментаторским текстовима на оба информативна портала). „Појам *избејлица* се ређе користи и он се појављује

градили џамије уместо наших светиња и кад буду проверавали наш народ, ја да Вас драги моји пријатељи браним нећу.”

у 11,42% у укупном узорку појмова“ (Stamenković, 2021, стр. 195). Погрешни обрасци именовања (означавање мигрантима особа које се квалификују за статус избеглица) и замена појмова или паралелно коришћење термина са различитим значењем унутар истог текста доводе до семантичких нејасноћа и пометње међу читаоцима, што се одражава на дубље тумачење мигрантске ситуације међу домаћом популацијом. Отуда порекло негативног мишљења о мигрантима и избеглицама треба тражити, првенствено, у медијском тексту и јавном дискурсу који посредује ставове и идеје, али и сентимент друштвене елите према различитим категоријама расељених особа. Новинари су били склони портретисању миграната као жртава у готово половини текстова у узорку. У трећини новинарских текстова дескрипција миграната била је негативно конотирана, о њима је креирана слика да су економска, безбедносна, културолошка и религијска претња домицилном становништву. „Страх је преплавио Европу, посебно Запад, сматра Доминик Мојси“ (Dominique Moïsi) (Stamenković, 2021, стр. 221). „Страх постаје опасност за оне који га осећају и зато му не треба допустити да игра улогу преовлађујуће страсти. Он је чак главно оправдање за поступке који се често описују као ‘нечовечни’“ (Todorov, 2010, стр. 18). Цветан Тодоров (Tzvetan Todorov) објашњава да су највећем варварству склони они који су у страху од наводних варвара (Stamenković, 2021, стр. 221). Мигранти се истовремено доживљавају као они који изазивају страх, али и као објекти према којима се усмерава незадовољство и бес. То обично чине они који припадају нижим друштвеним слојевима, слоју дискриминисаних, понижених, осиромашених и друштвено маргинализованих (Bauman, 2018). Агресија може да поприми различите форме, од губитка емпатије према другима, преко вербалне агресије и жеље да се искаже надмоћ, до физичких напада (Jovanović, 2015).

Коментаторска заједница *Полиџике* осцилира у ставовима и осећањима према мигрантима. Док су они, с једне стране, склони да у мигрантима виде гладне, изморене, уморне и људе под стресом, с друге стране, људи који долазе остају Други: странци и дошљаци, којима се често додељују негативне особине¹⁰. Читаоци у њима виде потенцијално агресивне, насилне, опасне људе, који из недовољно јасних или потпуно јасних разлога мигрирају ка Европи (нпр. желе да је исламизују, колонизују итд.)¹¹. За разлику од читалаца, новинари *Полиџике* се у својим извештајима чешће

¹⁰ Један од коментара текста са насловом „Србија не мења политику према мигрантима“ (*Полиџика*, 11. децембар 2017), гласи: „Богдан: Недај боже да дође до рата 90% од тих емиграната би се прикључио муслиманима или шиптарима преко оца. Немамо доста проблема у санџаку са овим шта су прекрштени, на југу Србије Прешево и Бујановац, сада нам само недостају ови из исламских земаља. Шта нису отишли код своје браће у исламске земље? Да су барем ђевојке па да се удају за те нежење на селу али кад су све највише млади момци сутра могу ратовати против нас и наше деце. Пазите да не би било 'помози сироту за своју срамоту' или 'прихватили смо змију у своја њедра'???”

¹¹ У *Полиџици* у тексту са насловом „Вулин демантује Момира Стојановића“ (10. август 2015) министар Вулин пориче да постоји могућност да се у Србији изгради прихватни центар за 400.000 азиланата. Читаоци, међутим, доводе у сумњу деманти, изражавајући бојазан да је сврха миграција ширење ислама. Један од коментара читалаца гласи: „Доктор са Чубуре: Када је ислам претходни пут систематски нагрнуо у Европу, ми смо се једини испрсили и за њен рачун јуначки изгинули у Косовском боју. Сва је прилика да се историја понавља, а ми

баве демографском структуром избеглица, статусом (и)легалности расељених лица и земљом порекла миграната (Stamenković, 2021, str. 209).

„Насупрот професионалним комуникаторима, читаоци *Курира* чешће дискутују о мигрантима у контексту мотива миграрања, другости“ (Stamenković, 2021, str. 209), уз истицање религијских разлика (странци, дошљаци, муслимани), као и у контексту негативних особина миграната (агресивни, насилни). Читаоци поистовећују мигранте са криминалцима, екстремистима и фундаменталистима, чији је циљ наметање ислама и темељна промена вредносне матрице. Новинари се, у значајнијој мери него читаоци, баве психофизичким стањем и здрављем избеглица, обликујући такве садржаје применом методе топле људске приче. Такође, новинари чешће указују на илегални статус миграната, њихову земљу порекла, статистику, полну и старосну структуру.

„Добијени подаци наводе на закључак да је производња слике о мигрантима и избеглицама прилично уједначена у медијском дискурсу Србије“ (Stamenković, 2021, str. 210). Хомогенизација ислама и његово тумачење као монолитне религије, генерисана је униформним и укалупљеним садржајима о мигрантској кризи. Истраживање је показало да штампани медији у својим онлајн издањима користе сличне обрасце извештавања, упркос њиховој оријентацији и позиционирању између полова таблоидне и озбиљне штампе. То, даље, утиче на негативне ставове, уверења и осећања која се стварају о мигрантима, што отежава развијање толерантне друштвене климе, као услова за успостављање дијалога између домаће јавности и новодолазећих. Оно што се добија оваквим медијским представама најбоље се уочава у коментарима читалаца: забринутост због недовољно јасних мотива миграрања великог броја људи, страх да ће њихова друштвена и културна различитост бити разорна за пољуљан колективни и индивидуални идентитет грађана Србије и осталих Европљана, стална узнемиреност да су мигранти агресивни освајачи, насилни, назадни, примитивни и склони тероризму у име религиозних идеолошких уверења (Stamenković, 2021, str. 210). „Доминантним погрешним уверењима, која се преносе у јавном дискурсу, муслиманска популација се изједначава са исламом, религији се додељује главна улога у утицају на најједноставније радње свих муслимана, а исламизам се тумачи за програм милитантних група и поистовећује се са тероризмом (Todorov, 2010, str. 287). Поставља се знак једнакости између бити муслиман и бити терориста“ (Stamenković, 2021, str. 231). Последица оваквих ставова видљива је у дистанцирању домаће заједнице према мигрантима и избеглицама, одбацивању и искључивању из друштва. Важан резултат истраживања јесте статистички значајна разлика између новинара и читалаца оба дневна листа у погледу учесталости реферисања на мигранте посредством категорије Другости, уз истицање исламске вероисповести миграната, као упоришне идентитетске тачке. Податак да су новинари у мањој мери извештавали о мигрантима ослањајући се на тумачење религијских разлика као претње националним

смо и даље, како из европске тако и из исламске перспективе, идеална жртва – православни, релативно бројни, а при томе разједињени и већински наивни. Људи када иду у избеглиштво воде своје старе и изнемогле са собом, овде тога нема – све млади, снажни са пуно деце. Наша држава им издаје некакве документе на основу којих ће нам сви они бити враћени, по закону о реадмисији. Тада ће увелико бити касно и потпуно небитно каква је наша политика по питању градње центара за мигранте.”

интересима и идентитету, у складу је са претходним истраживањима (Jevtović & Vajić, 2018b). Међутим, за ово истраживање је далеко релевантнији податак дискрепанца између новинара и читалаца управо у односу на учесталост појављивања религијског фактора, као средишњег елемента кризне ситуације. Иако новинари нису медијску агенду о мигрантској кризи уобличавали ослањајући се на религијске елементе и ислам са негативним предзнаком, свако помињање миграната у контексту њихове исламске вероисповести, изазвало је „распламсавање“ негативних страсти и панику међу читаоцима. Доминација ирационалног и афективног у глобализованом свету, изнедрила је својеврсну патолошку тенденцију да се кривци за друштвене, политичке и економске проблеме увек проналазе у Другом. То се чини према пројектима политичких лидера, који су вештим манипулативним техникама, енергију насталу друштвеним незадовољством преусмерили ка мигрантима.

ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Година 2015. упамћена је по драматичним дешавањима у свету и великим трагедијама у којима је огроман број људи из Сирије, Ирака, Авганистана и других земаља Азије и Африке изгубило живот у покушајима да пређе на европско тло. Међу државама чланицама Европске уније постојале су велике разлике у приступу мигрантској кризи, а поделе и конфликтни односи унутар савеза били су све транспарентнији, посебно у другој половини 2015. године. Док су Немачка, Француска, Аустрија и Италија заговарале идеју равноправне поделе избеглица међу земљама ЕУ, томе су се оштро супротставиле Велика Британија и земље Вишеградске групе Мађарска, Словачка, Пољска и Чешка. Оне су равноправну поделу избеглица поистоветиле са могућношћу ширења тероризма дуж граница насељавања муслиманског живља (Stamenković, 2021, стр. 216). Обликовање медијског дискурса о мигрантској кризи у Србији, слично као и у другим европским земљама, припало је политичком естаблишменту, који је наратив о кризи усмеравао ка сопственим интересима и циљевима. Медијско извештавање о мигрантима у Србији прошло је кроз одређене етапе, сходно специфичној политичкој клими, али је сензационалистичко извештавање медија таблоидне оријентације била константа. Осим малог процента квалитетне и озбиљне штампе, већина медија је непоколебљиво доприносила слици о мигрантима као Другима, који се налазе с оне стране цивилизованог света, неспремни да своје религијске и културне навике прилагоде обрасцима понашања друштва у која долазе. Негативна слика о исламу у медијима и присуство исламофобичних тонова допринели су формирању уверења европског становништва да су муслимански мигранти културолошка претња, група са милитаристичким и освајачким претензијама. Иако се о мигрантима није претежно писало у контексту културолошке претње и неспојивости са вредностима, стилем живота и породичним навикама грађана Србије, повремено су се појављивали текстови новинара, који су начином и тоном извештавања, указивали на угрожену хришћанску традицију у Европи. Истраживањем је утврђено да су религијске разлике предмет интересовања и дискусије читалаца онлајн издања *Политике* и *Курира*. Упркос томе што се слика о мигрантима није градила на идеји да су муслимански мигранти претња националном идентитету, извештавање о мерама

политичких лидера у региону, отворило је простор за изражавање страхова грађана Србије, стимулисало је исламофобију и непријатељство према новодолазећима. Страх, углавном предимензиониран, потиче од доживљаја угрожености психолошке границе идентитета сопствене групе, а његови ослонци се инфантилно чувају неприхватањем различитости и потребом да се држе по страни сви културни и религијски фактори који угрожавају идентитетско питање. Идентификовање политичких слојева утицаја на слику о мигрантима, и сагледавање стварних узрока генерисања страхова грађана европских земаља, представљају пут у стварање одговорног, демократског друштва.

Ivana S. Stamenković¹
University of Niš, Faculty of Philosophy,
Department for Communicology and Journalism
Niš (Serbia)

RELIGIOUS ELEMENTS OF MEDIA REPORTING ON MIGRANTS - A COMPARISON OF JOURNALIST AND READER PERSPECTIVES²

(Translation *In Extenso*)

Abstract: Given that media narratives about migrants are permeated with political, economic, and religious factors, the aim of this analysis is to identify and compare patterns in reporting on the migrant crisis with patterns in readers' comments. This is to determine whether there are differences between these narratives in terms of how migrants are described and referred to, with a particular focus on the presence of religious elements. The sample used to analyze media reporting patterns in relation to the migrant crisis consists of journalistic articles from the online editions of the daily newspapers *Politika* and *Kurir*. Additionally, the sample includes the readers' comments accompanying these articles about the migrant crisis and migrants, which were published during 2015 and 2017. The research has found that there is a statistically significant difference between the reporting patterns of journalists and the commenting patterns of readers concerning several reference dimensions (Stamenković, 2021). Among these, the category of Otherness, with emphasized religious elements, stands out particularly, as well as the negative characterization of migrants as an aggressive, militant, and conquering group.

Key words: media, migrants, religious elements, Islam, fear

INTRODUCTION

Migration is an important characteristic of today's society which, networked at the global level, increasingly fails to recognize any borders – national, political, economic, and cultural. The transregional character of migration movements significantly changes

¹ ivana.stamenkovic@filfak.ni.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0003-3612-1659>

² The research and certain theoretical segments of the article derive from the doctoral dissertation „Migrant crisis in the public discourse of Serbia: informative websites and users' comments“, defended by Ivana Stamenković in 2021 at the Faculty of Political Science, the University of Belgrade. Available at: <https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/18738>

the demographic structure of population and requires the re-examination of national cultures and identities (Stamenković, 2021, p. 1), as well as the relationship with “the Other” (Đorđević, 2009; Moisi, 2012; Todorov, 2010; Bauman, 2018). “The emotions prevailing in the world and becoming dominant over global social and political trends” (Stamenković, 2021, p. 43), while their rampant expansion is caused by globalization, which induces insecurity and activates the issue of identity and trust. Negative emotions and unbridled passions may often cause hatred towards nations, religions and ethnic groups (Moisi, 2012). Moreover, the political and economic spheres have been redefined, and a different social ambiance has been created in which the Other is less and less welcome. This is proved by the analyses of public discourse in developed European countries which show that the so-called politics of fear is generated and instrumentalized by right-wing populism (Wodak, 2015). Focusing the attention of broader public, researchers and politicians on the religious factor of migration is understandable for several reasons. Some of them can be related to the development of information technologies and electronic communication media, which are used by migrants, with the reproduction of content and services adjusted to migrants’ needs, as well as with the development of movements and organizations representing migrants’ interests and actively participating in public spheres of many societies. At the same time, critical and hostile responses of domicile population have been intensified, even in relation to more modest religious activities of migrants, particularly in secularized social environments (Beckford, 2019, pp. 16–18).

The migrant crisis has gained an important place in the agenda of the majority of media in transit and host countries (Stamenković, 2021), especially during the second half of 2015. At the height of the crisis, there was hyperproduction of media texts which provoke different emotional responses, fears, anxiety, anger, concern and dilemmas of citizens, which can be seen from the readers’ comments.

THE OTHER IN MEDIA REPRESENTATIONS AND RELIGIOUS ASPECTS OF MIGRATION

Representations are usually connected with complex and dynamic processes of identity construction, production and consumption, particularly with media production (Stamenković, 2021; Hall, 1997). The discourse about the Other is often founded on stereotypes and it leads to the creation of prejudice. Stereotypes establish the difference between the normal and the pathological, the acceptable and the unacceptable, the belonging and the non-belonging, Us and Them. In public discourse, others are constructed as socially helpless, subordinated, marginalized and dependent (Hall, 1997, pp. 258–259). The Other is necessary for creating identity, as a source of differences on the basis of which boundaries between Us and Them are determined (Stamenković, 2021, p. 44). Vamik Volkan uses the metaphor of a large tent to explain the mechanism of creating collective identity. Members of a group free themselves of the negative images, feelings and attitudes about themselves by “throwing away” such content on the fabric of the tent of another large group, where the fabric symbolizes a psychological boundary of the large group’s identity (Volkan, 2017, p. 119). The Other may cause fear, anxiety and hatred, but may also be a factor of social enrichment and expansion

of borders of reality (Đorđević, 2009, p. 355). Bauman believes that the identity crisis has a two-fold cause: cultural pluralism and the feeling of instability of collective identity, as well as social and economic instability caused by the labour market (Bauman, 2017).

The religious dimension of identity becomes an increasingly important point of conflict between different cultures. Given the largest number of migrants of Islamic faith, the Europeans' fear assumes the dimension of religious animosity directed towards Muslims who arrive (Jovanović-Ajzenhamer & Ajzenhamer, 2017). Collective identity, national, ethnic or religious, is built in interactions with people who belong to the community, but also through interactions with the Others and different ones. Based on these experiences, social boundaries are placed as a prerequisite, and not as a consequence of integration (Neumann, 2011, p. 55). The Other is necessary for the formation of the self of a community. However, the production of Otherness may serve to strengthen social cohesion, but also be an instrument of concealing important social problems (Bauman, 2017). In that case, the Other is significantly different from Us and our identity; it is a threat to our survival, cultural and religious identity, economy, security and lifestyle. That is a Muslim migrant turned into a terrorist, extremist and radical Islamist (Jovanović-Ajzenhamer & Ajzenhamer, 2017). To ensure the validity of the radicalized political discourse and the necessity of introducing the security perspective, its bearers use the unification of migrants' diversity, i.e., the levelling of the diversities of ethnic, religious or class composition of migrants who find their refuge in the West European countries (Jovanović-Ajzenhamer & Ajzenhamer, 2017).

Hyperproduction of content about the migrant crisis, inspired by Islamophobic tones typical for the second half of 2015, has led to the strengthening of anti-Muslim feelings among Europeans, as well as to the belief that Islam will take over Europe and irretrievably change the everyday life of the "natives". In the online editions of the daily *Kurir*, plenty of space has been given to Hungarian Prime Minister Viktor Orbán, who openly expressed anti-immigrant and anti-Islam attitudes. In his statements about Hungarians having to preserve Christian tradition since "the arrival of migrants threatens the foundations of European society and culture" (Stamenković, 2021, p. 228), and that allocation of migrants goes along with the spread of terrorism in Europe, Orbán firmly shaped the discourse about the migrant crisis and won the favour of a large part of the domestic public. The analyses of the media discourse in Europe show that the leading media consistently reported about migrants and refugees in a stereotypical, homogenizing and dehumanizing manner (Stamenković, 2021, p. 44; Hemmelmann & Wegner, 2017; Bruno, 2016; Berry et al., 2015; Martínez Lirola, 2014). Apart from being presented as an economic. Security and cultural threat, migrants, refugees and asylum-seekers are often instrumentalized with the aim of gaining political supremacy in the public discourse, particularly in Great Britain (Wodak, 2001; Baker et al., 2008, Khosravi Nik, 2010). The research of media representations of the migrant crisis, conducted in Serbia, show that in print media there is pronounced polarization and tendency to approach migrants in a humane manner in good-quality and serious press, stressing the need for caring about others and respecting their fundamental rights (Jevtović & Bajić, 2018a). "On the other hand, tabloids, by relying on the tested sensationalist models of successful sale" (Stamenković, 2021, p. 136), induce fear, insecurity and enmity of Serbian citizens towards migrants (Perović, 2016), while representing them as potential jihadists whose goal is the Islamization of Europe (Stamenković, 2021; Jevtović

& Bajić, 2018a; Jevtović & Bajić, 2017; Jevtović & Bajić, 2016). Such media images have contributed to the redirection of the crisis discourse from the humanitarian aspect to the security aspect (Jevtović & Bajić, 2022), with the central idea of migrants, both men and women, being a threat to personal safety and health, but also an administrative burden (Krstić, 2022, p. 218). The idea of creating “Euro-Arabia” (Moisi, 2012, p. 123) derived from the exaggerated fear and belief of Europeans that the Islamic world will flood Europe, both in demographic and religious terms.

RESEARCH METHOD

Journalistic texts about the migrant crisis and the readers’ comments about these texts have been analyzed by applying the quantitative and qualitative content analysis. The aim of the analysis is to identify and compare the patterns of journalistic reporting on the migrant crisis with the patterns of readers’ comments, in order to determine whether there are differences between these narratives in terms of referring to migrants, with a special focus on the presence of religious elements. The sample included the journalistic texts and the readers’ comments published in the online editions of dailies *Politika* and *Kurir* during 2015 and 2017. The parameters for the selection of the dailies in the sample are the format determination (quality/serious press vs. tabloid press), editing concept, as well as the print run. The survey by the agency Research Solution from July 2015 showed that *Kurir* had 121,058 readers. On the other hand, *Politika* is a daily with the longest tradition (since 1904) and, having in mind that it has the reputation of a good-quality and serious daily, with the potential of establishing counterbalance to the dominant trend of tabloidization of Serbia’s daily press, it is part of media research. According to the survey conducted by the above-mentioned agency, the parameters show that *Politika* had 62,008 readers during the research period. Within the same period, every Monday was selected, so that 104 online editions of this daily were analyzed. The texts from the sample were collected via digital archives on the websites of traditional media or via news browser *vesti.rs* (<https://www.vesti.rs/>). The content analysis unit is the journalistic text and the readers’ comment referring to the migrant crisis and migrants. The research period was chosen because of the intensified migration movements through Serbia and other European countries in 2015, with the intention, also including 2017, of obtaining a complete picture of the media representation patterns of the migrant crisis, as well as of getting an insight into whether and how this practice changes, together with the practice of commenting these texts among readers (Stamenković, 2021, pp. 11–12). Each text in the sample fulfils the established criterion of the migrant crisis being the primary topic of the journalistic text. The journalistic texts and the readers’ comments were analyzed on the basis of a large number of reference categories in order to cover all possible categories of describing migrants. Microsoft excel was used for the analysis, while the comparison was made by using adequate functions: pivot table – for obtaining quantitative data by set categories; Chi-squared test – for testing the difference in the frequency of some categories in the journalistic texts and comments, and Z test of the independent sample proportion – for testing the difference between the journalistic and the readers’ texts in some categories with the application of the Bonferroni correction (Stamenković, 2021, p. 140).

RESEARCH RESULTS

A total of 110 texts were analyzed in *Politika* and 357 texts in *Kurir*, while the number of the readers' comments was 868 in *Politika* and 1,982 in *Kurir*.

[Chart 1](#) shows that in 2015 the highest percentage of the texts was published on the website of *Politika* during September (26.39% of the total number of the texts in that year). In 2017, 15.79% of the total number of the texts was published during July, while the number of the texts decreased later during that year (Stamenković, 2021, p. 141).

[Chart 2](#) contains the information that the online editorial board of *Kurir* published the highest percentage of the texts during September 2015 (32.99%), and the smallest percentage during January (0.68% of the total number of the texts published during that year). The highest percentage of the texts about the migrant crisis in 2017 were published during March (14.29%), while in November there were no texts about migration (Stamenković, 2021, p. 141).

[Table 1](#) informs that the largest number of the comments in the total sample of *Politika* and *Kurir* texts are those published during August 2015 (26.46%). In *Kurir*, the highest percentage of the comments was published during August 2015 (34.21% out of the total number of the comments during 2015), while in *Politika* most comments were created in September (44.94%). In February 2017, *Kurir* published texts which generated the largest number of the comments (63.51%), while in July 2017 *Politika* recorded the largest number of the comments regarding the texts about the migrant crisis (20.41%) (Stamenković, 2021, p. 183).

The text with the largest number of the comments in *Kurir* had the supertitle "Chaos at the bus station" and the headline "(KURIR TV) THIS IS NOT THE JOB FOR THE POLICE": Find the place for the migrants who camp in the centre of Belgrade", published on *Kurir* website on 20th July 2015. The sensationalist headline had the function of baiting the readers, which is proved by as many as 164 readers' comments. In the largest number of the comments, the migrants are depicted as the Others (*They*), as hostile groups, as well as a threat to cultural and religious identity, security, public health (*Islamists, military fit, colonists, cattle, thieves, deserters, people who make a mess and leave garbage, noisy people who fight and make chaos, who make the city dirty, who pollute and disturb others, criminals, violent people*)), as people with impaired health and manipulated groups (*poor, suffering, manipulated, exhausted from trouble and long trip to uncertainty*) (Stamenković, 2021, p. 185)³.

The text with the largest number of the comments in *Politika* had the headline "EU returns refugees to Serbia – possible countermeasures by Belgrade" (21st September 2015). As for the description of the migrants, there is a dominant negative focus of the readers who perceive the newly-arriving ones as the Others and foreigners (9.3% of the texts), while in 16.28% of the texts the causes of the problems are emphasized (e.g., *problem, exodus refugee, good actors, invasion of refugees, people who behave in a controlled manner* etc.). They are also referred to as *unhappy people who were left alone, poor people from the Middle East* (11.63%). In 55.81% of the comments there are no reference elements at all (Stamenković, 2021, p. 188).

³ The following comments got the largest number of recommendations ("likes"):

"sashacg: In Paris, London or Berlin they would probably be allowed just to lie around in the city centre..." (220 pluses as a way of supporting this opinion).

In the highest percentage of the journalistic texts, migrants and refugees⁴ are assigned the position of victims (in *Politika* 49.09%, in *Kurir* 59.66%). This media construction is immediately followed by the texts which determine the content about migrants and refugees by the threat framework, with a pronounced religious dimension (in *Politika* 28,18%, in *Kurir* 27,17%)⁵. The representation of migrants and refugees as active social participants, as integrated persons who may contribute to the development of society with their knowledge, skills and creative potential, is observed in a small percentage of journalistic texts (in *Kurir* 3,08%, in *Politika* 2,73%). The problematic aspect of media victimization of migrants lies in the fact that, despite the positive connotation in journalistic reporting, they are shown as passive people with no control over their lives, and a belief is created that they are helpless and dependent (Stamenković, 2021, p. 151; Milioni et al., 2015)⁶. *Kurir* published the texts in which different subjects expressed their negative attitude towards migrants to a larger extent (20.45% as compared to 14.57%). This shows that *Kurir*, as an influential representative of the tabloid media spectrum, can substantially form the negative public opinion about migrants by showing the migrant crisis through a negative filter⁷. Contrary to this reporting tone, *Politika* creates a different image of migrants by describing them positively in 23.58% of the texts, while the subjects' negative attitude towards migrants and refugees is present in 11.82% of the texts (Stamenković, 2021, p. 156).

In the readers' comments, migrants and refugees are often interpreted as a cultural, economic and security threat. The percentage of these elements is present in the total

⁴ The manner of identifying people who migrate from the territory of the Middle East, Asia and Africa is related to the forms of providing help according to international law. According to the Convention on Refugees from 1951, "refugees are persons running away from armed conflicts or prosecution". Refugees are defined and protected in international law. The Convention on Refugees from 1951 and the pertaining Protocol from 1967, as well as other legal acts such as the OUN Convention on Refugees from 1969, are the foundation stone for today's protection of refugees. The legal principles protecting refugees have been incorporated in numerous international, regional and national laws and practices. The 1951 Convention defines the concept of refugees and lists fundamental rights which must be ensured by countries to refugees. One of the basic principles defined in international law is the prohibition of expulsion or returning refugees to the situations in which their lives or freedom would be threatened.

Migrants choose to leave not because they are exposed to a direct threat of expulsion or death, but mostly because they want to improve their lives by finding employment or, in some cases, because of education, re-uniting with their families or some other reasons. This difference is important for individual governments. Different countries treat migrants in line with their own immigration laws and processes. Different countries treat migrants in line with the norms of refugee protection and providing asylum which are defined both in national legislation and in international law".

⁵ Some of the texts representing migrants as a religious threat are also: "(VIDEO) BITING THE HAND THAT FEEDS THEM: Muslim immigrants beat Swedes in the streets!" (headline) (*Kurir*, 21st December 2015); "Victor Orban: Hungarians are entitled to their way of life and do not want a parallel society" (*Kurir*, 26th October 2015). "Each migrant costs us eight euros a day" (*Politika*, 10th August 2015). In the text with the headline "Orban: Reallocation of refugees will spread terrorism throughout Europe" (*Kurir*, 16th November 2015).

⁶ Some of the headlines manifesting objectivization through the tendency of victimization are: "Natasha Berto: EU can return refugees to Serbia" (21st September 2015).

⁷ "Chaos in Cologne again: Police stop new mass sexual attacks" (*Kurir*, 2nd January 2017); "Miracle among migrants: All of them were born on 1st January!" (*Kurir*, 10th August 2015).

sample of *Politika* with 53.33%, while in *Kurir* there are 67.06% of the elements creating the image of migrants as a threat. In the total sample of the commentators' texts on both news websites for both years, the threat framework ranks the first with 62.72% of the texts, while in 34.69% of the comments migrants and refugees are seen as victims (Stamenković, 2021, pp. 190–191). Although migrants/refugees are perceived through the threat framework in the highest percentage, there is a neutral attitude towards them in 53.12% of the readers' texts in the total sample for both years⁸, while the readers expressed a negative attitude in 32.28% of the user-generated texts. This can be explained by the fact that the readers ascribed the responsibility for the crisis situation to the United States and the West European countries, which did not respond in a timely manner to the problems in the war-stricken territories. A positive attitude is present in only 8.09% of the readers' texts (Stamenković, 2021, p. 192). The readers' neutral attitude can be motivated by the wish to manage the impression of the European public about own country, while the reality is diametrically different. In fact, this points to the readers' passivity and essential lack of interest in the discussion on the topic of the migrant crisis.

[Table 2](#) shows that the migration motives are what mostly burdens the readers of *Politika* (in 21.3% of the comments there is a debate about this topic), which is, by the presence of references, followed by the perception of migrants as an aggressive and undesired crowd with suspicious intentions (18.9%). The *Kurir* readers have a sharper focus towards Otherness of the newly-arriving ones (25.3%), who are not only considered foreign and different. They are followers of a different cultural matrix, hostile Muslims, ready to impose their faith to “natives” and to transform society as we know today⁹. On the basis of the Chi-squared test, it can be concluded that there are statistically significant differences in the presence of reference categories in the journalistic texts and the readers' comments in the online editions of *Politika* and *Kurir*. The journalists of *Politika* and *Kurir* form their texts, on a larger scale than their readers, by pointing to the migrants' gender and age structure (12.7% vs 4.4% in *Politika* and 8% vs 3.6% in *Kurir*), migrants' illegal status (7.8% vs 1.1% in *Politika* and 14.4% vs 1.5% in *Kurir*) and the country of origin (20.5% vs 4.7% in *Politika* and 16.7% vs 3% in *Kurir*). The readers of *Kurir* and *Politika* mention the motives of migration on a larger scale than the journalists of these dailies (21.3% vs 9,9% in *Politika*, 14.9% vs 9.2% in *Kurir*); they more often use the concept of Otherness when describing migrants (12.2%

⁸ However, some authors, also observe somewhat different tendencies in the unclear forms of the positive attitude: “Well-known rhetoric stereotypes: ‘I have nothing against, but...’; ‘Not all Roma are thieves, but...’ indicate a positive image of ourselves (‘We are tolerant, but...’, ‘We are not nationalists, but...’), as well as a hidden negative representation of others, thus actually confirming the stereotype that is apparently denied” (Stanojević, 2013, p. 40).

⁹ The readers' comments about the text with the headline “Hammers arrive: Orban sends hundreds of new police officers to the border with Serbia” (*Kurir*, 14th September 2015) also include the content referring to cultural differences:

„Allis: In Nordic countries the percentage of rape has increased by 30% since these people arrived, first asking for help and then for the introduction of Shariat or, the Muslim law which prescribes punishments as stoning to death etc. ... They do not observe laws of the countries because, they are, as they say, ‘satanist and not Muslim, while they will abide only by the Muslim law’. When they start building mosques instead of our shrines and when they start converting our people, my dear friends, I will not defend you.”

vs 7.8% in *Politika*, 25.3% vs 3.6% in *Kurir*), with the pronounced religious determination of migrants. Moreover, the readers more frequently than the journalists point out that migrants are a potentially dangerous and aggressive group with suspicious intentions, and that they are not welcome in Serbia (18.9% vs 7.1% in *Politika* and 17.9% vs 9.1% in *Kurir*). The *Kurir* readers take a step further by commenting migrants in the Islamophobic manner more frequently than the journalists, describing them as people prone to extremism and terrorism (4.6% vs 1.7%) (Stamenković, 2021, pp. 208–210).

DISCUSSION

The research shows that directing the readers' attention is conditioned by the media reporting on the migrant crisis. This is proved by the increased interest of the public, expressed in the number of the readers' comments, which was proportional to the space allocated by media to the migrant question. The number of the texts about the migrant crisis reached its peak in the second half of 2015, particularly in August and September, when the accidents involving refugees in the Mediterranean Sea became an everyday phenomenon. Moreover, this topic received full political attention and became the subject of political manipulation, while increasingly frequent disagreements of the European Union member-states, as well as moving towards nationalist population brought confusion in the already undermined relations of the European countries (Stamenković, 2021, p. 183).

Media labelling of migrating people can affect the citizens' consciousness and lead to the formation of positive or negative attitudes about different categories of displaced persons, particularly if the term *migrant* or *refugee* is ascribed the value attributes of illegality (e.g., *illegal migrants*, *illegal refugees*). The analysis of the texts published in *Politika* shows that the term *migrant* was much more frequent than the term *refugee* during both years (44.67% vs 35.33% in 2015, and 56.36% vs 35.71% in 2017). In contrast, the texts published in *Kurir* showed the tendency of replacing the term *refugee*, dominant during 2015, with the term *migrant* in 2017 (Stamenković, 2021, p. 158). The term most frequently used by the readers when commenting the texts about people who migrate is *migrant* (13.86% of the total number of terms/nominations in the commentators' texts on both news portals). "The concept of *refugee* is more rarely used and it appears in 11.42% in the total sample of the terms" (Stamenković, 2021, p. 195). Wrong patterns of nomination (labelling as migrants those persons qualified for the refugee status) and the replacement of these terms or the parallel use of the terms with different meanings in the same text lead to semantic ambiguities and confusion among the readers, which is reflected in the more profound interpretation of the migrant situation among domicile population. Therefore, the origin of the negative opinion about migrants and refugees should be searched primarily in the media text and public discourse mediating attitudes and ideas, as well as the sentiment of the social elite towards different categories of displaced persons. The journalists tended to portray migrants as victims in almost half of the texts in the sample. In one third of the journalistic texts, migrants' description had a negative connotation, and the image created of them was that they were an economic, security, cultural and religious threat to the domicile population. "Fear has flooded Europe, particularly the West, according to Dominique Moïsi (Stamenković, 2021, p. 221). "Fear becomes a danger to those who feel

it and that is why it should not be allowed to play a role of the prevailing passion. Fear is even the main justification for the acts often described as ‘inhuman’ (Todorov, 2010, p. 18). Tzvetan Todorov explains that the worst barbarianism is the tendency of those who are afraid of alleged barbarians (Stamenković, 2021, p. 221). Migrants are simultaneously seen as those who cause fear, but also as the objects towards which dissatisfaction and rage are directed. It is commonly done by those who belong to lower social strata, the stratum of the discriminated, humiliated, impoverished and socially marginalized ones (Bauman, 2018). Aggression may have different forms, from the loss of empathy towards others, via verbal aggression and wish to show superiority, to physical attacks (Jovanović, 2015).

The commentators’ community of *Politika* fluctuates in its attitudes and feelings towards migrants. On the one hand, they tend to see migrants as hungry, exhausted, tired and stressed people, on the other hand, the people who arrive remain the Others, foreigners and strangers, who are often assigned negative characteristics¹⁰. The readers see in them aggressive, violent and dangerous people who migrate to Europe for insufficiently clear or completely clear reasons (e.g., they want to Islamize, or colonize it etc.)¹¹. Unlike the readers, the journalists of *Politika* in their reports deal more often with the refugees’ demographic structure, the (il)legal status of displaced persons, and the migrants’ country of origin (Stamenković, 2021, p. 209).

“Unlike professional communicators, the readers of *Kurir* more often discuss migrants in the context of migration motives, Otherness” (Stamenković, 2021, p. 209), while emphasizing religious differences (foreigners, strangers, Muslims), as well as in the context of migrants’ negative characteristics (aggressive, violent). The readers identify migrants as criminals, extremists and fundamentalists whose goal is to impose Islam and to fundamentally change the value matrices. The journalists, to a larger extent than the readers, deal with the refugees’ mental and physical state and health, forming such content by applying

¹⁰ One of the comments of the text with the headline “Serbia is not changing its policy towards migrants” (*Politika*, 11th December 2017) is: “Bogdan: In case, God forbid, there is war, 90% of those migrants would join Muslims or Albanians through their hodjas. We already have many problems in Sandžak with the converts, in the south of Serbia, in Preševo and Bujanovac; now we really don’t need the ones from Islamic countries. Why didn’t they go to their brothers to Islamic countries? At least they could be female, then they could marry those bachelors in villages, but those are mostly young men who can tomorrow wage wars against us and our children. Do you remember the old sayings that those we help can turn against us or that we have let the snake under our wings???”

¹¹ In *Politika*, in the text with the headline “Vulin denies what Momir Stojanovic said” (10th August 2015), Minister Vulin denies the possibility of building a reception centre for 400,000 asylum seekers in Serbia. However, the readers suspect the truthfulness of this denial, fearing that the purpose of migration is the spread of Islam. One reader (writing under the name Doctor from Čubura) comments as follows: “When Islam inundated Europe systematically last time, we were the only ones to be proud and die heroically for Europe in the Battle of Kosovo. It seems that history repeats itself while we are still, both from the European and from Islamic perspective, an ideal victim – Orthodox Christians, relatively numerous, while disunited and predominantly naïve. When becoming refugees, people take their old and weak with them, while here it is not the case – all of them are young, strong, with many children. Our government gives them some documents on the basis of which they will all be sent back here, according to the law on readmission. Then it will be too late and completely unimportant what our policy is regarding the construction of centres for migrants.”

the method of a warm human story. Furthermore, the journalists more often point to the migrants' illegal status, their country of origin, statistics, and the gender and age structure.

"The obtained data lead to a conclusion that the generation of the image of migrants and refugees is quite uniform in Serbia's media discourse" (Stamenković, 2021, p. 210). The homogenization of Islam and its interpretation as a monolith religion has been generated in the uniform and patterned content about the migrant crisis. The research shows that the print media in their online editions use similar reporting patterns, despite their orientation and positioning between the poles of tabloid and serious press. This further leads to negative attitudes, beliefs and feelings created about migrants, which aggravates the development of a tolerant social climate as a condition for establishing the dialogue between the domestic public and the newly-arriving ones. What is gained by these media representations can best be observed in the readers' comments: concern because of insufficiently clear motives of migration of a large number of people, fear as to whether their social and cultural difference will be destructive to the undermined collective and individual identity of Serbian citizens and other Europeans, continued anxiety about migrants being aggressive conquerors, violent, regressive, primitive and inclined towards terrorism in the name of religious ideological beliefs (Stamenković, 2021, p. 210). "In the dominantly wrong beliefs which are transmitted in public discourse, Muslim population is made equal to Islam, religion is assigned the main role in affecting the simplest acts of all Muslims, while Islamism is interpreted as the agenda of militant groups and identified with terrorism (Todorov, 2010, p. 287). Being a Muslim is made equal to being a terrorist" (Stamenković, 2021, p. 231). The consequence of these attitudes can be seen in the distancing of the domicile community towards migrants and refugees, in their rejection and exclusion from society. An important research result is the statistically significant difference between the journalists and the readers of both dailies when it comes to the frequency of referring to migrants through the category of Otherness, with emphasizing the migrants' Islamic faith as the stronghold of identity. The fact that the journalists reported about migrants relying on a smaller scale on the interpretation of religious differences as a threat to national interests and identity, is in line with the previous research (Jevtović & Bajić, 2018b). However, far more relevant information for this research is the discrepancy between the journalists and the readers when it comes to the frequency of the religious factor appearing as a central element of the crisis situation. Although the journalists did not form the media agenda about the migrant crisis relying on religious elements and Islam in negative terms, every mention of migrants in the context of their Islamic faith caused the "rampant spread" of negative passions and panic among the readers. The domination of the irrational and the affective in the globalized world has generated a specific pathological tendency of always blaming the Other for social, political and economic problems. It can be inferred from the projects of political leaders who have used skilful manipulative techniques to redirect the energy generated by social dissatisfaction towards migrants.

CONCLUDING CONSIDERATIONS

The year of 2015 is remembered for the dramatic events in the world and great tragedies in which a large number of people from Syria, Iraq, Afghanistan and other Asian and African countries lost lives in their attempts to reach the European territory. The European Union member-states differed largely in their approaches to the migrant crisis, while disagreements and conflict relations within the Union were more and more transparent, particularly in the second half of 2015. While Germany, France, Austria and Italy advocated the idea of an equal allocation of refugees among the EU member-states, it was opposed by Great Britain and the members of the Višegrad Group – Hungary, Slovakia, Poland and the Czech Republic. They identified such equal allocation of refugees with the possibility of the spread of terrorism along the borders where the Muslim population settled (Stamenković, 2021, p. 216). The formation of a media discourse about the migrant crisis in Serbia, in a similar way to other European countries, was in charge of the political establishment, which directed the narrative about the crisis towards its own interests and goals. Media reporting on migrants in Serbia has undergone certain stages, in line with the specific political climate, but the sensationalist reporting by the tabloid-oriented media has been a constant feature. Apart from a small percentage of good-quality and serious press, most media have steadily contributed to the image of migrants as the Others, who are on the other side of the civilized world, unwilling to adjust their religious and cultural habits to the behavioural patterns of societies they enter. The negative picture of Islam in media and the presence of Islamophobic tones have contributed to the formation of the belief among Europe's population that Muslim migrants are a cultural threat, a group with militant and conquering claims. Although migrants were not mainly written about in terms of a cultural threat and their incompatibility with the values, lifestyle and family habits of Serbian citizens, occasionally there were journalistic texts that both with the manner and the tone of reporting pointed to the threatened Christian tradition in Europe. The research established that religious differences are the subject of interest and discussion of the readers of online editions of *Politika* and *Kurir*. Although the picture about migrants has not been built on the idea that Muslim migrants are a threat to national identity, reporting on the measures of the political leaders in the region has opened up the space for the expression of Serbian citizens' fears, incited Islamophobia and enmity towards the newly-arriving ones. Fear, mainly exaggerated, derives from the feeling of a threatened psychological boundary of identity of one's own group, while its foundations are infantilely maintained by not accepting differences and by the need for keeping away all cultural and religious factors threatening the identity question. Identifying political layers of influence on the picture about migrants and consideration of true causes of the fear generated among the citizens of European countries, constitute the road towards creating responsible, democratic society.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Baker, P., Gabrielatos, C., Khosravi Nik, M., Krzyzanowski, M., McEnery, T., Wodak, R. (2008). A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics to examine discourses of refugees and asylum seekers in the UK press. *Discourse & Society*, 19 (3), 273–306. DOI: [10.1177/0957926508088962](https://doi.org/10.1177/0957926508088962)
- Bauman, Z. (2017). Europe of foreigners. In: Marinković, D., Ristić, D. (ed.). *A stranger in the humanistic heritage*. Novi Sad: Mediterran Publishing, 38–54. [In Serbian]
- Beckford, A. J. (2019). Religions and migrations – old and new. *Quaderni di Sociologia* 80 (80), 15–32. DOI: [10.4000/qds.2599](https://doi.org/10.4000/qds.2599)
- Berry, M., Garcia-Blanco, I., Moore, K. (2016). *Press coverage of the refugee and migrant crisis in the EU: A content analysis of five European countries*. Project Report, United Nations High Commissioner for Refugees, Geneva. Available at: <http://www.unhcr.org/56bb369c9.html>
- Bruno, M. (2016). Media representation of immigrants in Italy: Framing real and symbolic border. *REMHU - Rev. Interdiscip. Mobil. Hum.*, Brasília, Ano XXIV, n. 46, pp. 45–58. Available at: <http://www.scielo.br/pdf/remhu/v24n46/1980-8585-REMHU-24-46-045.pdf>
- Đorđević, J. (2009). *Postculture*. Beograd: Clío. [In Serbian]
- Hall, S. (1997). The Spectacle of the ‘Other’. In: Hall, S. (ed.). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practice*. London: Sage and the Open University, pp. 223–290.
- Hemmelmann, P., Wegner, S. (2017). Refugees in the media discourse: patterns of coverage in German media. In: *Television* No 30. Available at: https://www.br-online.de/jugend/izi/english/publication/television/30_2017_E/30_2017_E.htm (Accessed on 20 August 2019)
- Jevtović, Z., Bajić, P. (2016). Migrant crisis in the mirror of the Serbian daily press. *Kultura polisa*, pp. 29–43.
- Jevtović, Z., Bajić, P. (2017). Changing the communication paradigm in reporting on migrants in the Serbian daily press. *Kultura polisa*, XIV, special edition, 221–239.
- Jevtović, Z., Bajić, P. (2018a). The image of migrants in the Serbian daily press discourse. In: Z. Lutovac and S. Mrđa (eds.). *Modern migration and social development; an interdisciplinary perspective*. *Tematski zbornik vodećeg nacionalnog značaja*. Niš: Unigraf, pp. 97–110. [In Serbian]
- Jevtović, Z., Bajić, P. (2018b). The migrant crisis and the religious factor as part of crisis situations. *Kultura polisa*, XIV, special edition, 215–228. [In Serbian]
- Jevtović, Z., Bajić, P. (2022). European migrant crisis as a segment of the media agenda in Serbian daily newspaper 2015–2020. *Sociološki pregled*, 56 (2), 534–558. Doi: <https://dx.doi.org/10.5937%2Fsocpreg56-37644>
- Jovanović, Z. (2015). *A virtual planet*. Niš: Filozofski fakultet. [In Serbian]
- Jovanović-Ajzenhamer, N., Ajzenhamer, V. (2017). The unification of Islam as an instrument of huntingtonization of the migrant crisis. The paper presented at the conference “Populism, Refugee Crisis, Religion, Media”. Novi Sad: Filozofski fakultet. [In Serbian]
- Khosravi Nik, M. (2010). The representation of refugees, asylum seekers and immigrants in British newspapers: a critical discourse analysis. *Journal of Language and Politics*, 9:1 (2010), 1–28.

- Krstić, A. (2022). Faceless, estranged and dangerous: Visual representation of female migrants from the Middle East and Africa in the Serbian media landscape. *Sociološki pregled*, 56 (1), 210-233. Doi: <https://dx.doi.org/10.5937%2Fsocpreg56-35491>
- Martinez Lirola, M. (2014). Exploring visual dysphemisms in pieces of news related to immigrant minors in a Spanish newspaper. *Visual Communication*, 13 (4), 405–427.
- Milioni, L. D., Spyridou, L. P., Vadratsikas, K. (2015). Framing Immigration in Online Media and Television News in Crisis-stricken Cyprus. *THE CYPRUS REVIEW*, vol. 27:1, 155–185. Available at: <http://cyprusreview.org/index.php/cr/article/view/63>
- Moisi, D. (2012). *Geopolitics of emotion*. Beograd: Clio. [In Serbian]
- Neumann, I. (2011). *Uses of the Other: "The East" in European Identity Formation*. Beograd: Službeni glasnik: Beogradski centar za bezbednosnu politiku. [In Serbian]
- Perović, B. (2016). Islamophobia and Media Representation of Refugees in Serbia. *Marmara İletişim Dergisi* (25), 17–34.
- Stamenković, I. (2021). *Migrant crisis in public discourse of Serbia: Informative websites and users' comments* (doctoral dissertation). Beograd: Fakultet političkih nauka. Available at <https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/18738>. [In Serbian]
- Stanojević, D. (2013). The smalltown clichés in the Serbian press. *Medijski dijalozi* 16, 4 (16). Podgorica: Medijski istraživački centar, pp. 31–44. [In Serbian]
- Todorov, T. (2010). *The Fear of Barbarians Beyond the Clash of Civilizations*. Loznica: Karpos. [In Serbian]
- Volkan, V. (2017). *Immigrants and Refugees*. Beograd: Clio. [In Serbian]
- Wodak, R. (2001). What CDA is about: a summary of its history, important concepts and its developments. In: Wodak, R., Meyer, M. (eds.). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage publication LTD (First edition), 1–13.
- Wodak, R. (2015). *Politics of Fear: What right-wing populist discourses mean*. London: Sage. Available at: https://www.academia.edu/16465032/The_Politics_of_Fear_What_Right-Wing_Populist_Discourses_Mean

Internet sources / Интернет извори:

Website of the daily *Kurir*: <https://www.kurir.rs/>

Website of the daily *Politika*: <https://www.politika.rs/scc>

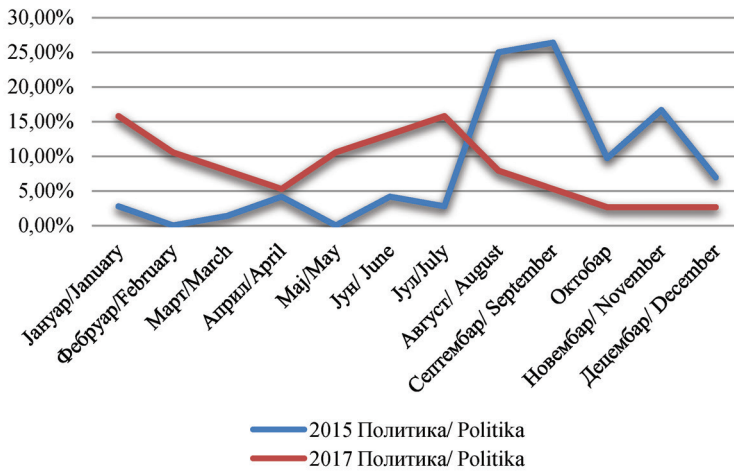
Website of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): <https://www.unhcr.org/rs/wp-content/uploads/sites/40/2021/04/1951RefugeeConventionSer.pdf>

APPENDIX/ПРИЛОГ

Политика/Politika

← НАЗАД

← ВАСК

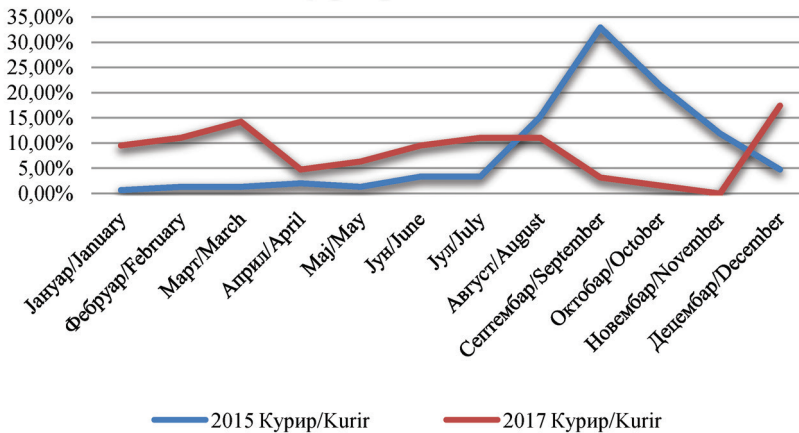


Графикон 1. Број шексџова о миџранџској кризи у онлајн издању Политике / Chart 1. Number of texts about the migrant crisis in the online edition of Politika

Курир/Kurir

← НАЗАД

← ВАСК



Графикон 2. Број шексџова о миџранџској кризи у онлајн издању Курира / Chart 2. Number of texts about the migrant crisis in the online edition of Kurir

Табела 1. Број коментара у Политици и Куриру
/ Table 1. Number of comments in Politika and Kurir

Број коментара / Number of comments							
Месец/Month	2015		2017		Укупно / Total		Укупно / Total %
	Политика / Politika	Курир / Kurir	Политика / Politika	Курир / Kurir	Политика / Politika	Курир / Kurir	
	%	%	%	%	%	%	
Јануар/January	0,15%	0,00%	21,94%	11,48%	5,07%	2,27%	3,12%
Фебруар/February	0,00%	2,52%	11,73%	63,52%	2,65%	14,58%	10,95%
Март/March	0,60%	0,06%	15,82%	1,28%	4,03%	0,30%	1,44%
Април/April	9,82%	0,69%	0,51%	0,26%	7,72%	0,61%	2,77%
Мај/May	0,00%	0,00%	1,53%	8,16%	0,35%	1,61%	1,23%
Јун/June	7,89%	1,26%	8,67%	0,51%	8,06%	1,11%	3,23%
Јул/July	4,91%	12,64%	20,41%	4,34%	8,41%	11,00%	10,21%
Август/August	28,87%	34,21%	3,57%	2,30%	23,16%	27,90%	26,46%
Септембар/September	44,94%	26,92%	9,69%	0,00%	36,98%	21,59%	26,28%
Октобар/October	0,00%	15,16%	2,55%	0,00%	0,58%	12,16%	8,63%
Новембар/November	1,49%	2,26%	2,04%	0,00%	1,61%	1,82%	1,75%
Децембар/December	1,34%	4,28%	1,53%	8,16%	1,38%	5,05%	3,93%
Укупно/Total:	672	1.590	196	392	868	1.982	2.850

← НАЗАД

← БАСК

Табела 2. Компарација начина реферисања на мигранте у текстовима новинара и коментаторима читалаца / Table 2. Comparison of the ways of referring to migrants in texts by journalists and in comments by readers

Начини реферисања / Ways of referring		ПОЛИТИКА / POLITIKA			КУРИР / KURIR			
		Новинарски текстови / Journalistic texts	Коментаторски текстови / Commentators' texts	Ук. / Total	Новинарски текстови / Journalistic texts	Коментаторски текстови / Commentators' texts	Укупно / Total	
Референце и предикати	Људи лошег психофизичког здравља (уморни, гладни, изморени, под стресом, жртве) / People with poor mental and physical health (tired, exhausted, stressed, victims)	N	70_a	126_b	196	142_a	99_b	241
	%		12,4%	17,4%	15,2%	15,1%	10,6%	12,9%
← НАЗАД	Људи, грађани, становници / People, citizens, inhabitants	N	68 _a	82 _a	150	133_a	90_b	223
		%	12,0%	11,3%	11,6%	14,2%	9,6%	11,9%
← БАСК	Жене, деца, породице, мушкарци, истицање групне припадности / Women, children, families, men, emphasizing group affiliation	N	72_a	32_b	104	75_a	34_b	109
		%	12,7%	4,4%	8,1%	8,0%	3,6%	5,8%
	Илегалци, илегални (мигранти, имигранти, избеглице) / Illegal residents, illegal ones (migrants, immigrants, refugees)	N	44_a	8_b	52	135_a	14_b	149
		%	7,8%	1,1%	4,0%	14,4%	1,5%	8,0%
	Мотиви миграција и избеглиштва (рат, разарање, беда, сиромаштво) / Migration and refugee motives (war, atrocities, misery, poverty)	N	56_a	154_b	210	86_a	139_b	225
		%	9,9%	21,3%	16,3%	9,2%	14,9%	12,0%
	Земља порекла / Country of origin	N	116_a	34_b	150	157_a	28_b	185
		%	20,5%	4,7%	11,6%	16,7%	3,0%	9,9%
	Други (странци, дошљаци, придошлице, муслимани) / Others (foreigners, newcomers, newly-arriving ones, Muslims)	N	44_a	88_b	132	34_a	236_b	270
		%	7,8%	12,2%	10,2%	3,6%	25,3%	14,4%
	Геронтоними / Gerontonyms	N	19_a	8_b	27	23 _a	21 _a	44
		%	3,4%	1,1%	2,1%	2,5%	2,3%	2,4%
	Квантификација (хиљаде, стотине)	N	6 _a	10 _a	16	29_a	15_b	44
		%	1,1%	1,4%	1,2%	3,1%	1,6%	2,4%

Референце и предикати	Агресивни, непожељни, са сумњивим намерама / Aggressive, undesirable, with suspicious intentions	N	40_a	137_b	177	85_a	167_b	252
		%	7,1%	18,9%	13,7%	9,1%	17,9%	13,5%
	Терористи, екстремисти, фундаменталисти / Terrorists, extremists, fundamentalists	N	13 _a	23 _a	36	16_a	43_b	59
		%	2,3%	3,2%	2,8%	1,7%	4,6%	3,2%
	Репрезентовани као људи са позитивним особинама (весели, доброг расположења, добродошли) / Represented as people with positive characteristics (joyful, well-disposed, welcome	N	17 _a	21 _a	38	23_a	47_b	70
		%	3,0%	2,9%	3,0%	2,5%	5,0%	3,7%
Укупно / Total		N	565	723	1.288	938	933	1.871
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
			$\chi^2 = 208,434^a$, sig = .000			$\chi^2 = 435,011^a$, sig = .000		